

**KAKO OSTVARITI
POTPORU ZA MJERU
M14
DOBROBIT ŽIVOTINJA
IZ PROGRAMA
RURALNOG RAZVOJA
REPUBLIKE HRVATSKE ZA
RAZDOBLJE 2014. – 2020.?**

SVIBANJ 2018.

MINISTARSTVO POLJOPRIVREDE

Program
RURALNOG RAZVOJA

UVOD

O načinu na koji se u intenzivnom uzgoju postupa s domaćim životinjama počelo se razmišljati još sedamdesetih godina prošlog stoljeća. Britanska je vlada, pod utjecajem javnosti, oformila Odbor koji je trebao ustanoviti uvjete uzgoja životinja na farmama s intenzivnom proizvodnjom. Rezultati koji su objavljeni u izvješću Odbora 1965. godine, na čelu kojega je bio prof. Roger Brambell, bili su poražavajući te je postalo jasno da je potrebno poduzeti ozbiljne korake kako bi se ublažile patnje i neprirodni uvjeti u kojima se drže domaće životinje. Ovo je izvješće ukazalo na pet sloboda („Brambellovih pet sloboda“) koje trebaju uživati sve životinje, a uključuje fizičko, psihičko i mentalno stanje životinja.

Pet sloboda koje su 1979. godine oblikovane kao temelj za razvoj aktivnosti koje osiguravaju dobrobit životinja te su kasnije pretočene u različite neobvezujuće ili obvezujuće dokumente su:

1. pravo na hranu i vodu - slobodan pristup svježoj vodi i hrani što će omogućiti zdrav razvoj i život
2. pravo na udoban smještaj - život u prikladnoj okolini, osigurani zaklon i mjesto za odmor
3. pravo na život bez boli, ozljeda i bolesti - prevencija ili rano dijagnosticiranje i liječenje bolesti
4. pravo na izražavanje prirodnog ponašanja - život u prikladnom prostoru i uvjetima, kao i društvu životinja iste vrste
5. pravo na život bez straha i opasnosti - život u uvjetima koji će spriječiti psihičke patnje i stres

Ministarstvo poljoprivrede je prepoznalo važnost dobrobiti životinja s ciljem poboljšanja uvjeta držanja i uzgoja u intenzivnim stočarskim sustavima te je u zadnjim izmjenama Programa ruralnog razvoja Republike Hrvatske za razdoblje 2014. – 2020. uvrstilo i mjeru 14 Dobrobit životinja (u daljnjem tekstu: M14), čija je provedba započela u svibnju 2018. godine.

Ulazak u sustav potpore za ovu mjeru je dobrovoljan, a potpora se isplaćuje s ciljem nadoknade izgubljenog prihoda ili povećanih troškova koji proizlaze iz propisanih obveza u mjeri.

M14 uključuje primjenu visokih standarda dobrobiti životinja koji su iznad važećih zakonskih propisa ili uobičajene prakse u sljedećim područjima:

- osiguranje vode, hrane i brige o životinjama u skladu sa njihovim prirodnim potrebama
- osiguranje uvjeta držanja na način da imaju dovoljno prostora, odgovarajuću stelju i prirodno osvjetljenje
- pristup na otvoreno
- prakse koje izbjegavaju sakaćenje i/ili kastraciju životinja, a ukoliko je to zaista neophodno upotrebu anestetika, analgetika te protuupalnih lijekova ili imuno kastraciju.

KOJI JE INTENZITET POTPORE?

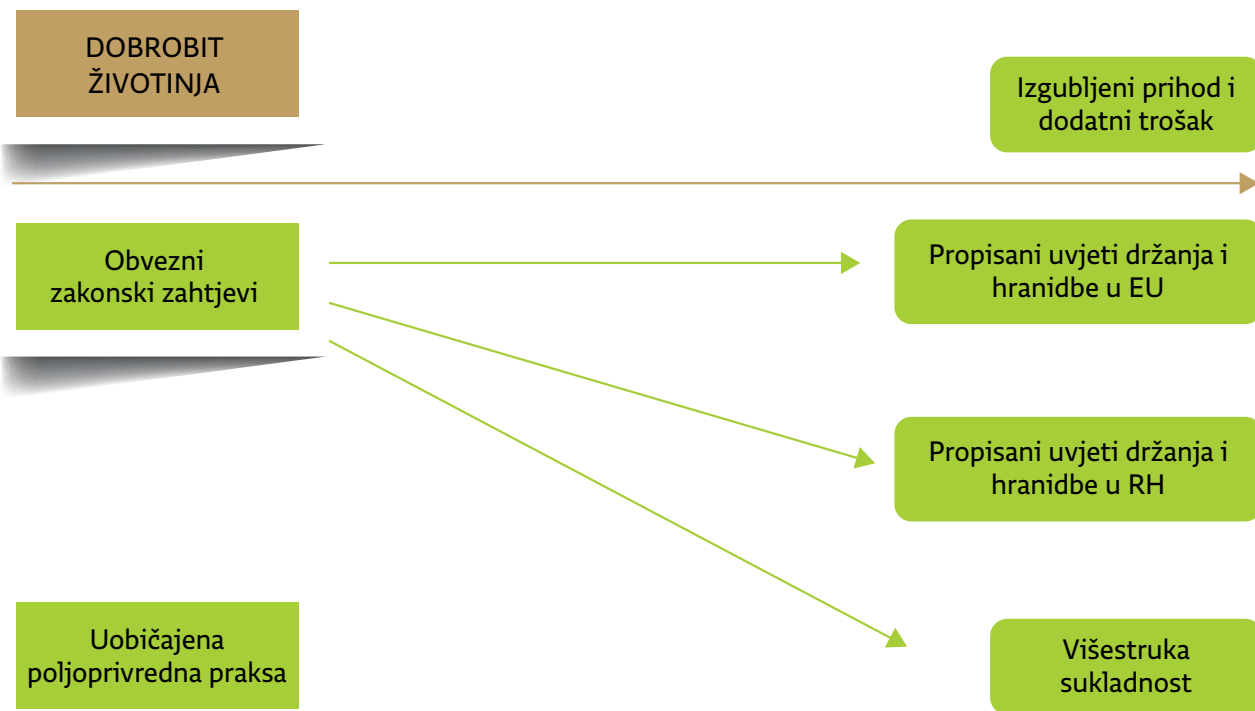
Intenzitet potpore je do 100% dodatnih troškova i izgubljenog prihoda.

ZA ŠTO SE DODJELJUJE POTPORA?

Potpore se dodjeljuje korisnicima kao naknada za izgubljeni prihod i dodatne troškove, koji u uzgoju i držanju domaćih životinja provode propisane dodatne zahtjeve i obveze koji su iznad temeljnih zakonskih odredbi ili uobičajene prakse za pojedinu kategoriju životinja.

U slučaju uslužnog tova korisnik potpore je organizator tova.

SHEMATSKI PRIKAZ PLAĆANJA ZA DOBROBIT ŽIVOTINJA

GDJE MOGU DETALJNO PROČITATI SVE O OBVEZAMA I PRAVILIMA ZA PROVEDBU M14 (PРАВNA OSNOVA)?

Sve o M14 možete naći u Pravilniku o provedbi izravne potpore poljoprivredi i IAKS mjera ruralnog razvoja za 2018. godinu („Narodne novine“ broj 19/2018, 42/2018 i 45/2018).

KAKO I GDJE PODNIJETI ZAHTJEV ZA POTPORU?

Potpore se može zatražiti na način da se u propisanom roku podnese jedinstveni zahtjev u nekoj od podružnica Agencije za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju (u daljnjem tekstu: Agencija za plaćanja) te da se ispune svi uvjeti za ostvarenje potpore.

KAKO SE RAČUNA BROJ UVJETNIH GRILA?

Osnovica za izračun uvjetnih grla (u daljnjem tekstu: UG) je prosjek broja UG u Jedinstvenom registru domaćih životinja (u daljnjem tekstu: JRDŽ) za godinu podnošenja na temelju stanja svakog prvog dana u mjesecu počevši od lipnja 2018.

Kako biste izračunali koliko je životinja potrebno za 1 UG dijelite broj 1 sa koeficijentom. Na primjer, kod brojlera broj 1 podijelimo sa koeficijentom 0,007 i dobijemo rezultat 142,8 što znači da po prilici 143 brojlera predstavlja 1 UG.

Množimo li broj grla ili kljunova sa pripadajućim koeficijentom, možemo izračunati da npr. 100 kokoši nesilica predstavlja 1,4 UG; 7 krmača predstavlja 3,5 UG ili 10 goveda starosti do 6 mjeseci predstavlja 4 UG.

TABLICA KOEFICIJENATA ZA PRERAČUN GRILA/KLJUNA U UG

DOMAĆA ŽIVOTINJA	UG
1. Bikovi, krave i ostala goveda starija od 24 mjeseca te kopitari stariji od šest mjeseci	1,0
2. Goveda starosti od 6 do 24 mjeseca	0,6
3. Goveda starosti do 6 mjeseci	0,4
4. Krmače i nazimice	0,5
5. Odbijena prasad	0,027
6. Svinje za tov	0,3
7. Brojleri	0,007
8. Nesilice	0,014
9. Purani	0,03

TABLICA BROJA GRILA/KLJUNOVA KOJI PREDSTAVLJAJU JEDNO UG

DOMAĆA ŽIVOTINJA (1 UG)	BROJ GRILA/KLJUNOVA
1. Bikovi, krave i ostala goveda starija od 24 mjeseca te kopitari stariji od šest mjeseci	1,0
2. Goveda starosti od 6 do 24 mjeseca	1,67
3. Goveda starosti do 6 mjeseci	2,5
4. Krmače i nazimice	2
5. Odbijena prasad	37,04
6. Svinje za tov	3,33
7. Brojleri	142,86
8. Nesilice	71,43
9. Purani	33,33

Slika: Izvor Hrvatska poljoprivredna agencija

KOJI SU OSNOVNI UVJETI ZA OSTVARENJE POTPORE?

- upis u Upisnik poljoprivrednika
- ispunjavanje uvjeta za aktivnog poljoprivrednika
- upis stoke u JRDŽ i ostale propisane upisnike te propisno označavanje stoke
- pravodobno podnošenje jedinstvenog zahtjeva na listu A te prijava vrste i kategorije životinja, područja dobrobiti, zahtjeva i JIBG na listu G u skladu s propisanim rokovima podnošenja jedinstvenog zahtjeva
- potrebna popratna dokumentacija
- omogućavanje provedbe kontrola na terenu
- poštivanje pravila višestruke sukladnosti na cjelokupnom poljoprivrednom gospodarstvu.

MORAM LI POŠTIVATI PRAVILA VIŠESTRUKI SUKLADNOSTI?

Višestruka sukladnost predstavlja niz pravila koje svaki poljoprivrednik koji prima potporu, pa tako i korisnici M14, moraju poštivati na svim površinama poljoprivrednog zemljišta u svom korištenju (bez obzira traže li za isto potporu ili ne), odnosno moraju poštivati pravila koja se odnose na dobrobit životinja.

Pravila višestruke sukladnosti su poveznica između potpora koje je moguće ostvariti unutar zajedničke poljoprivredne politike s propisima iz područja okoliša, zdravlja ljudi, životinja i biljaka te dobrobiti životinja.

Višestruka sukladnost uključuje slijedeće elemente:

(a) propisani zahtjevi upravljanja (eng. Statutory Management Requirements – skraćeno SMR) su obvezni zahtjevi kojih se mora pridržavati svaki poljoprivredni proizvođač na svom poljoprivrednom gospodarstvu s ciljem zaštite okoliša te zdravlja ljudi, životinja i biljaka. Zahtjevi također uključuju propise o identifikaciji i

registraciji životinja te održivom korištenju sredstava za zaštitu bilja.

(b) dobri poljoprivredni i okolišni uvjeti (eng. Good Agricultural and Environmental Conditions – skraćeno GAEC) su obvezni zahtjevi kojih se mora pridržavati svaki poljoprivredni proizvođač na svim poljoprivrednim površinama u svom korištenju s ciljem očuvanja dobrog poljoprivrednog stanja zemljišta uključujući zaštitu i upravljanje vodama te očuvanje krajobrazu i staništa.

ŠTO JE TO POLAZNA OSNOVA?

Polazna osnova („baseline“) označuje obveze koje mora poštivati svaki korisnik M14 a uključuje, između ostaloga, poštivanje višestruke sukladnosti te uzgoj i držanje životinja u skladu s važećim propisima.

Korisnici M14 se moraju, osim osnovnih zakonom propisanih zahtjeva, pridržavati i posebnih obveza koje su definirane u svakoj pojedinoj operaciji.

MORAM LI SE NA CIJELOM GOSPODARSTVU PRIDRŽAVATI PROPISANIH ZAHTJEVA/OBVEZA?

Da, obavezno je da se na cijelom gospodarstvu koje je definirano zasebnim JIBG-om, u uzgoju i držanju pojedine kategorije životinja, pridržavate propisanih obveza prema odabranom zahtjevu.

KOJE JE OBVEZNO RAZDOBLJE?

Obvezno razdoblje za M14 je razdoblje u trajanju od jedne kalendarske godine koje u 2018. godini iznimno započinje od datuma podnošenja zahtjeva za ulazak u sustav potpore i traje do 31. prosinca 2018. godine.

ZAŠTO JE IZOBRAZBA OBVEZNA?

S obzirom na to da se radi o vrlo zahtjevnoj mjeri, obvezni ste završiti izobrazbu iz područja dobrobiti životinja u trajanju od minimalno 4 sata u godini. Kroz izobrazbu se stječe znanje za kvalitetnu provedbu ove mjere.

Ovo je osobito važno kako biste izbjegli moguće situacije kada nepoštivanje obveze dovodi do smanjenja ili uskraćivanja potpore.

Izobrazba je besplatna, a provodi je Hrvatska poljoprivredno-šumarska savjetodavna služba (u daljnjem tekstu: Savjetodavna služba).

TKO MORA ZAVRŠITI IZOBRAZBU?

Izobrazba je obveza za sve korisnike M14. Nositelj ili član obiteljskog poljoprivrednog gospodarstva, odnosno odgovorna osoba ili osoba ovlaštena od strane odgovorne osobe u slučaju ostalih organizacijskih oblika poljoprivrednog gospodarstva, obvezni su završiti izobrazbu.

ZAŠTO JE OBVEZNO VOĐENJE EVIDENCIJE?

Obrasce evidencije potrebno je redovito popunjavati kako bi bilo jasno da se poštuju propisane obveze. Vođenje evidencije služi i kao podsjetnik korisniku o obvezama koje mora ispuniti da bi ostvario potporu, ali je istovremeno u nekim slučajevima jedini način obavljanja kontrole o ispunjavanju obveza.

Prilikom kontrole na terenu potrebno je pokazati popunjen obrazac evidencije (u papirnatom ili elektronskom obliku).

Slika: Vođenje evidencije u Finskoj (Izvor: Agencija za plaćanja)

Ako obrazac ne postoji ili nije popunjen ili je nepotpun, biti ćete sankcionirani te će vam se umanjiti iznos potpore. Obrasci evidencije propisani su u Pravilniku o izmjenama i dopunama Pravilnika o provedbi izravne potpore poljoprivredi i IAKS mjera ruralnog razvoja za 2018. godinu („Narodne novine“ broj 42/2018) a možete ih skinuti sa mrežne stranice <http://ruralnirazvoj.hr/mjera/m14-dobrobit-zivotinja/>.

MOGU LI ODUSTATI OD SUDJELOVANJA U M14?

Odustajanje bez obveze za povratom sredstava tijekom razdoblja u kojem je obveza bila na snazi je moguće u slučaju izmjena i dopuna relevantnih obveznih standarda ili ukoliko opsezi novih obveza ili zahtjeva nadilaze one navedene u opisu mjere.

Moguće je odustati od jedinstvenog zahtjeva ili dijela zahtjeva uz uvjet da nije potvrđena nesukladnost ili nije najavljena kontrola na terenu. Potpisanu Izjavu o odustajanju od jedinstvenog zahtjeva obavezno dostavite podružnici Agencije za plaćanja.

MOGU LI ISTOVREMENO ZATRAŽITI POTPORU ZA 10.1.9. I M14?

Ne, kombiniranje M14 sa operacijom 10.1.9. Očuvanje ugroženih izvornih i zaštićenih pasmina domaćih životinja nije moguće, odnosno ne možete za iste životinje zatražiti obje potpore istovremeno.

KOJE SE OPERACIJE PROVODE U SKLOPU M14?

U sklopu M14 provode se slijedeće 3 operacije:

- 14.1.1. DOBROBIT ŽIVOTINJA U GOVEDARSTVU
- 14.1.2. DOBROBIT ŽIVOTINJA U SVINJOGOJSTVU
- 14.1.3. DOBROBIT ŽIVOTINJA U PERADARSTVU.

KOJE SU OBVEZE ZAJEDNIČKE ZA SVE TRI OPERACIJE?

Za sve tri operacije obvezni ste završiti izobrazbu iz područja dobrobiti životinja u trajanju od minimalno 4 sata u godini u kojoj ste podnijeli zahtjev i voditi redovitu evidenciju na propisanim obrascima.

O UZIMANJU UZORAKA ZA KONTROLU PLIJESNI I MIKOTOKSINA

Mikotoksini mogu izazivati niz štetnih učinaka na ljude i životinje. Višegodišnja istraživanja u Republici Hrvatskoj pokazuju da mikotoksini učestalo kontaminiraju žitarice te je sustavna kontrola mikotoksina u hrani i hrani za životinje neophodna kako bi se izbjegli negativni učinci na zdravlje, kao i ekonomski gubici u poljoprivredi.

Tko i na koji način uzima uzorke?

Uzorke može uzimati korisnik ili stručno osposobljena osoba. Kod uzimanja uzoraka potrebno je voditi računa da uzorak bude reprezentativan, što se postiže uzimanjem većeg broja manjih uzoraka iz silosa, prikolice, skladišta i slično. Kod uzimanja uzoraka iz mase preporuča se korištenje cilindrične ili konusne sonde ovisno radi li se o voluminoznoj ili koncentriranoj krmu. Na ovaj način uzorak uzimaju stručno osposobljene osobe. Uzimanje uzoraka iz vreća ili drugih pakovanja može se provoditi malom lopaticom.

Koja je minimalna količina uzorka?

Ukoliko se uzima uzorak iz koncentrirane krme, mora težiti minimalno 300 g, a ako se uzima iz voluminozne krme minimalno 500 g.

Kakvi moraju biti spremnici za uzorke?

Uzorke je potrebno pakirati u spremnike koji moraju biti napravljeni od materijala otpornih na vodu (npr. odgovarajući plastični materijal), sa širokim otvorom, zapremine koja odgovara veličini uzorka za koji su namijenjeni. Prihvatljive su i odgovarajuće plastične (PVC) vrećice.

Kako označiti uzorke?

Zapakirani uzorci moraju se označiti (po mogućnosti naljepnicom) sa slijedećim podacima:

- ime i prezime vlasnika, adresa,
- identifikacijski broj gospodarstva,
- vrsta hrane za životinje,
- broj serije i
- datum uzorkovanja.

Kako dostaviti uzorak?

Uzorak možete poslati poštom ili ga osobno dostaviti u ovlaštenu laboratorij. U slučaju kada uzorak uzima stručno osposobljena osoba (korištenjem sonde), ista će dostaviti uzorak u ovlaštenu laboratorij. Hrvatska poljoprivredna agencija preko svojih područnih ureda osigurava korisnicima besplatnu dostavu uzoraka do laboratorija.

Gdje se obavlja ispitivanje uzoraka?

Uzorci se analiziraju u ovlaštenom laboratoriju na prisutnost mikotoksina najmanje dva puta godišnje.

Na temelju utvrđenih količina prisutnih mikotoksina laboratorij daje zaključak o ispravnosti

hrane za životinje na temelju najvećih dopuštenih količina propisanih odgovarajućim pravilnikom:

- za aflatoksin B1 na temelju Pravilnika o nepoželjnim tvarima u hrani za životinje („Narodne novine“ broj 80/2010 i 124/2012)
- za zearalenon i deoksinivalenol na temelju Pravilnika o najvećim dopuštenim količinama određenih kontaminanata u hrani („Narodne novine“ broj 146/2012).

Što poduzeti na OPG-u ako su pozitivni rezultati nakon analize?

Ako se u uzorcima krmiva i/ili krmnih smjesa utvrdi prisutnost mikotoksina u količinama iznad dopuštenih, krmivo se ne smije koristiti u hranidbi domaćih životinja.

O KOPROLOŠKOJ PRETRAZI I ZAŠTO JE POTREBNA?

Koprološka pretraga je pretraga fecesa (izmeta) na parazite a koristi se za otkrivanje svih invazijskih bolesti čiji su uzročnici lokalizirani u probavnom sustavu.

Koprološku pretragu potrebno je izvršiti dva puta

godišnje. Prvi uzorak se uzima dva tjedna nakon izlaska na pašu, drugi uzorak se uzima nakon završetka perioda napasivanja. Za koprološku (parazitološku) pretragu uzima se jedan uzorak na 20 krava odnosno provodi se spajanje uzoraka do najviše 20 životinja u grupni uzorak. Prikupljeni feces mora biti svjež i prikladan za parazitološki pregled.

Tko i na koji način uzima uzorke fecesa za koprološki (parazitološki) pregled?

Uzorke sa tla može uzimati korisnik ili stručno osposobljena osoba ako se uzorak uzima direktno iz rektuma. Uzorke je potrebno pažljivo pakirati (plastična vrećica) i označiti, po mogućnosti naljepnicom, sa sljedećim podacima:

- ime i prezime vlasnika, adresa,
- identifikacijski broj gospodarstva,
- vrsta životinja,
- identifikacijski broj životinje ili grupe životinja (ako se uzima grupni uzorak) i
- datum uzorkovanja.

Kako uzeti uzorak za koprološku pretragu?

Svježi feces može biti uzet s tla u količini od 4-5 žličica. Uzorak stavite u plastičnu vrećicu (npr. vreću za zamrzavanje). Vrećica za uzorke mora biti označena identifikacijskim brojem životinje (s ušne markice) tako da je jasno vidljivo od koje životinje je uzet uzorak. Ako se uzima jedan grupni uzorak na 20 životinja potrebno je na vrećici za uzorke navesti identifikacijske brojeve svih životinja od kojih je uzet grupni uzorak. Imajte na umu da feces može sadržavati opasne patogene pa je potrebno poštovati odgovarajuće higijenske i sigurnosne postupke te propise o zdravlju i sigurnosti.

Nakon analize treba postupiti u skladu s nalazom.

Gdje se obavlja ispitivanje uzoraka?

Uzorak možete poslati poštom ili ga osobno dostaviti u ovlaštenu laboratorij koji u djelokrugu svog rada provodi koprološke preglede u specijaliziranom laboratoriju (Hrvatski veterinarski institut, Veterinarski fakultet ili lokalne veterinarske organizacije).

Nakon ispitivanja uzorka veterinarska ovlaštenu laboratorij mora izdati potvrdu korisniku o rezultatu pregleda (dijagnoza).

Slika: Izvor Hrvatska poljoprivredna agencija

Što poduzeti u slučaju pozitivnih rezultata analize?

Liječenje životinja provodi se na temelju pozitivnih rezultata koprološke analize i stručnoga mišljenja veterinarara. Stručno mišljenje veterinarara treba biti vidljivo iz dnevnika veterinarskih intervencija. Dokaz o provedenim analizama uzoraka fecesa mora se držati na gospodarstvu.

14.1.1. DOBROBIT ŽIVOTINJA U GOVEDARSTVU

ZA KOJE KATEGORIJE ŽIVOTINJA JE MOGUĆE OSTVARITI POTPORU?

Kod operacije dobrobit životinja u govedarstvu (DŽG) moguće je ostvariti potporu za slijedeće kategorije životinja:

- Kategorija mliječne krave
- Kategorija tovná junad
- Kategorija telad.

KOJI JE MINIMALAN BROJ UG POTREBAN ZA OSTVARIVANJE POTPORE KOD OVOG TIPA OPERACIJE?

Kod ovog tipa operacije minimalni broj uvjetnih grla za koje možete ostvariti potporu iznosi 4 UG. S obzirom na to da jedna mliječna krava predstavlja 1 UG, jedno tovnó june od 6 do 24 mjeseca 0,6 UG, a jedno tele do 6 mjeseci starosti 0,4 UG, da bi ostvarili potporu morate imati najmanje 4 krave ili 7 junadi za tov ili 10 teladi.

Slika: Izvor Hrvatska poljoprivredna agencija

KOJA SU PODRUČJA DOBROBITI U GOVEDARSTVU?

1. PODRUČJE DOBROBITI - POBOLJŠANA HRANIDBA

Plan hranidbe

Ispunjavanje hranidbenih potreba uključuje izbalansiranost obroka prema proizvodnim, odnosno uzgojnim potrebama. Pravilno postavljena hranidba domaćih životinja jedan je od osnovnih preduvjeta za osiguranje dobrog zdravlja, rasta i maksimalne proizvodnje domaćih životinja. Neprimjerena hranidba može uzrokovati velike ekonomske gubitke – ukoliko se životinje hrane preko svojih proizvodnih mogućnosti, povećavaju se troškovi hranidbe i izlučivanje neutrošenih hranjivih tvari u okoliš, a u slučaju hranidbe ispod potreba ne iskorištava se u potpunosti proizvodni potencijal i ne ostvaruje se visoka proizvodnja. Uslijed neprimjerene hranidbe, uvijek se javljaju zdravstveni problemi. U hranidbi domaćih životinja mikotoksini mogu predstavljati značajan problem, jer onečišćuju hranu te ovisno o koncentraciji koju životinja unese u organizam, uzrokuju različite nepoželjne učinke i oboljenja.

Izrada Plana hranidbe uključuje izradu dnevnih, mjesečnih i godišnjih potreba prema kategorijama ili proizvodnim usmjerenjima. Plan hranidbe možete izraditi i sami, a izrađuje se prema broju grla na farmi i podacima o ostvarenim ili očekivanim proizvodnim rezultatima (količina mlijeka ili prirast). Na izrađeni Plan hranidbe suglasnost daje Savjetodavna služba.

Kontrola plijesni i mikotoksina

Kako bi ispunili zahtjev za kontrolu plijesni i mikotoksina, obavezni ste napraviti analizu krmiva na aflatoksin B1 u ovlaštenom laboratoriju i to najmanje dva puta godišnje.

2. PODRUČJE DOBROBITI – POBOLJŠANI UVJETI SMJEŠTAJA

Povećanje podne površine

Tehnološki sustavi u stajama u velikoj mjeri utječu na fizičku i psihičku dobrobit (udobnost) životinja. Kod ozbiljnih nedostataka i grešaka oni mogu prouzročiti pogoršanje životnih uvjeta životinja. Jedan od načina za poboljšanje uvjeta smještaja životinja je povećanje podne površine. Pod podnom površinom ovdje mislimo na neto podnu površinu staje za uzgoj životinja na kojoj se životinje slobodno kreću, a koja ne uključuje zapreke, hranilice, pojilice i dr. Ova mjera osigurava povećanje navedene podne površine za najmanje 10% u odnosu na obavezne propisane vrijednosti europskog i nacionalnog zakonodavstva.

Obogaćivanje ležišta

Poboljšanje uvjeta smještaja životinja može se postići i obogaćivanjem ležišta steljom. Primjena stelje u proizvodnim sustavima u govedarstvu smatra se izrazito korisnom za dobrobit životinja. Važnost stelje uglavnom se odnosi na udobnost pri odmaranju te pokrete koji se izvode pri ustajanju i lijezanju. Kod ovoga područja dobrobiti potrebno je omogućiti

Slika: Primjer iz Finske (Izvor: Agencija za plaćanja)

najmanje 2 kg stelje dnevno po mliječnoj kravi ili tovnom junetu te najmanje 1 kg stelje dnevno za telad. Kao stelju možete koristiti slamu, lišće, kukuruzovinu, piljevinu i drugo. Uvjeti smještaja mogu se postići i postavljanjem madraca na ležišta (mliječne krave) ili gumene podloge na minimalno 25% poda u staji (tovná junad i telad).

3. PODRUČJE DOBROBITI – PRISTUP NA OTVORENO

Držanje na ispaši

Nažalost, u Hrvatskoj je česta praksa cjelogodišnje držanje stoke u zatvorenom objektu (štali) bez mogućnosti ili s ograničenom mogućnošću ispusta i boravka životinja na svježem zraku.

Kretanje životinja na otvorenom doprinosi dobrobiti u skladu s njihovim fiziološkim i etološkim potrebama, plodnosti i zdravljem. Napasivanjem se omogućuje kretanje i boravak na dnevnom svjetlu i čistom

Slika: Krave na ispaši (Izvor Hrvatska poljoprivredna agencija)

zraku. Neizravno se smanjuje opterećenost objekta uzrokovana cjelogodišnjim držanjem goveda u zatvorenom prostoru, smanjuje se udio tekućeg gnoja i potrebe za njegovim skladištenjem.

Kako bi ispunili zahtjev držanja goveda na ispaši obvezni ste držati goveda na ispaši najmanje 120 dana u godini uz obveznu koprološku pretragu dva puta godišnje. S obzirom na udaljenost pašnjaka od farme, mora biti moguć svakodnevni odlazak na pašnjak i povratak u objekt ili sezonski način napasivanja uz držanje životinja na otvorenom. Pri tome treba zadovoljiti sve zootehničke uvjete držanja i uvjete dobrobiti životinja koje su propisane pravilima višestruke sukladnosti.

Ispust

Slobodan način držanja omogućuje životinjama kretanje koje je potrebno za normalan razvoj kostiju i mišića (potiče se stvaranje vitamina D i jača imunitet) i opće zdravstveno stanje. U objektima kretanje životinja može biti ograničeno zbog neadekvatnih podova (skliski, rešetkasti) ili premalog prostora, a na otvorenom u ispustima (koji su vanjska ograđena površina u blizini staje namijenjena kretanju životinja, a kojem životinje imaju slobodan pristup) mogu se nesmetano kretati.

Zahtjev držanja životinja na ispustu možete ispuniti ako su na ispustu najmanje 150 dana godišnje.

POPIS PODRUČJA DOBROBITI, ZAHTJEVA I OBVEZA PREMA KATEGORIJI ŽIVOTINJA U GOVEDARSTVU

MLIJEČNE KRAVE

TABLICA 1. POPIS OBVEZA/ZAHTJEVA PREMA PODRUČJU DOBROBITI ZA MLIJEČNE KRAVE S IZNOSIMA POTPORE

PODRUČJE DOBROBITI	ZAHTJEV	OBVEZA	IZNOS POTPORE u € po UG
Poboljšana hranidba - oba zahtjeva su obavezna	Plan hranidbe	izrada dnevnih, mjesečnih i godišnjih planova hranidbe	*
	Kontrola plijesni i mikotoksina	analiza krmiva na aflatoksin minimalno dva puta godišnje	4,93
Poboljšani uvjeti smještaja	Povećanje podne površine za 10%	najmanje 6,6 m ² po kravi	42,59
	Obogaćivanje ležišta	najmanje 2 kg stelje/slame dnevno po životinji ili postaviti madrace na ležišta	27,76
Pristup na otvoreno	Držanje na ispaši	držanje na ispaši najmanje 120 dana godišnje uz obveznu koprološku pretragu od 2x godišnje, 1 uzorak na 20 krava	34,06
	Ispust	držanje na ispustu najmanje 150 dana godišnje	52,10

*iznos se ne isplaćuje po UG, već kao **godišnji iznos (paušal) od 65,13 eura** neovisno o broju UG

TOVNA JUNAD

Korisnici ovog tipa operacije dužni su prijaviti ulazak grla u tov u područnim uredima Hrvatske poljoprivredne agencije.

TABLICA 2. POPIS OBVEZA/ZAHTJEVA PREMA PODRUČJU DOBROBITI ZA TOVNU JUNAD S IZNOSIMA POTPORE

PODRUČJE DOBROBITI	ZAHTJEV	OBVEZA	IZNOS POTPORE u € po UG
Poboljšana hranidba	Plan hranidbe	izrada dnevnih, mjesečnih i godišnjih planova hranidbe	*
Poboljšani uvjeti smještaja	Povećanje podne površine za 10%	najmanje 2,75 m ² po junetu	36,21
	Obogaćivanje ležišta	najmanje 2 kg slame ili 2 kg stelje dnevno po životinji ili gumena podloga na min 25% površine poda u staji	26,14

*iznos se ne isplaćuje po UG, već kao **godišnji iznos (paušal) od 65,13 eura** neovisno o broju UG

TELAD

TABLICA 3. POPIS OBVEZA/ZAHTJEVA PREMA PODRUČJU DOBROBITI ZA TELAD S IZNOSIMA POTPORE

PODRUČJE DOBROBITI	ZAHTJEV	OBVEZA	IZNOS POTPORE u € po UG
Poboljšana hranidba	Plan hranidbe	izrada dnevnih, mjesečnih i godišnjih planova hranidbe	*
Poboljšani uvjeti smještaja	Povećanje podne površine za 10%	vidi tablicu 3.a	10,05
	Obogaćivanje ležišta	najmanje 1 kg stelje/slame dnevno po životinji ili gumena podloga na min 25% površine poda u staji.	8,09
Pristup na otvoreno	Telad mora imati pristup ispustu iz staje ili se mora držati u natkrivenim boksovima s vanjskim prostorom	vidi tablicu 3.a	42,82

*iznos se ne isplaćuje po UG, već kao **godišnji iznos (paušal) od 65,13 eura** neovisno o broju UG

TABLICA 3.A.

ŽIVA VAGA TELETA (kg)	POBOLJŠANI UVJETI SMJEŠTAJA – POVEĆANJE PODNE POVRŠINE ZA 10% (najmanja podna površina po životinji u m ²)	PRISTUP ISPUSTU najmanja podna površina (m ²)
manje od 150	1,65	1,5
150 – 220	1,87	1,7
220 i više	1,98	1,8

14.1.2. DOBROBIT ŽIVOTINJA U SVINJOGOJSTVU

ZA KOJE KATEGORIJE ŽIVOTINJA JE MOGUĆE OSTVARITI POTPORU?

Kod operacije dobrobit životinja u svinjogojstvu (DŽS) moguće je ostvariti potporu za slijedeće kategorije životinja:

- Odbijena prasad
- Krmače i nazimice
- Svinje za tov.

Slika: Izvor Hrvatska poljoprivredna agencija

KOJI JE MINIMALAN BROJ UG POTREBAN ZA OSTVARIVANJE POTPORE KOD OVOG TIPA OPERACIJE?

Kod ovog tipa operacije minimalni broj uvjetnih grla za koje možete ostvariti potporu iznosi 5 UG. S obzirom na to da jedno odbijeno prase predstavlja 0,027 UG, jedna krmača ili nazimica predstavlja 0,5 UG, a jedna svinja za tov 0,3 UG, da bi ostvarili potporu morate imati najmanje 186 prasadi ili 10 krmača/nazimica ili 17 svinja za tov.

Podatke o broju svinja dostavljate u Jedinствени registar svinja svakog prvog u mjesecu na obrascu Godišnja dojava brojnog stanja na gospodarstvu ili upisom podataka u aplikaciju za posjednike.

KOJA SU PODRUČJA DOBROBITI U SVINJOGOJSTVU?

1. PODRUČJE DOBROBITI – POBOLJŠANA HRANIDBA

Plan hranidbe

Izrada plana hranidbe iznimno je važan dio u hranidbi svinja, jer se na temelju nutritivnih vrijednosti prvenstveno nastoji podmiriti potrebe svinja za hranjivim tvarima, kako bi ostvarile maksimalnu proizvodnost te istovremeno izbalansiranom hranidbom smanjiti troškove stočne hrane. Dobro izbalansiranom hranidbom može se utjecati na poboljšanje mikroklima u nastambama za svinje, ali i posredno utjecati na smanjenje onečišćenja podzemnih voda nitratima.

Plan hranidbe možete izraditi i sami, a izrađuje se prema broju životinja na farmi i podacima u kojoj se proizvodnoj fazi životinje nalaze. Podaci o broju životinja na farmi preuzimaju se iz Jedinstvenog registra domaćih životinja. Na izrađeni Plan hranidbe suglasnost daje Savjetodavna služba.

Kontrola plijesni i mikotoksina

Kako bi ispunili zahtjev za kontrolu plijesni i mikotoksina obvezni ste napraviti analizu krmiva na zearalenon i deksinivalenol u ovlaštenom laboratoriju i to najmanje dva puta godišnje.

2.

PODRUČJE DOBROBITI – POBOLJŠANA SKRB

Poboljšani uvjeti prasenja

Na većini farmi u Republici Hrvatskoj zatvoreno gnijezdo još uvijek predstavlja dodatnu mjeru u tehnološkom postupku. Većina farmi ima otvoren sustav prasilišta, stoga zatvorena gnijezda predstavljaju odličan tehnološki iskorak u svrhu unapređenja dobrobiti držanja svinja (u ovom slučaju i prasadi i krmača). Obzirom na velike razlike u temperaturnim potrebama krmača i prasadi, ta mjera je nužna i treba ju čim više uvoditi na farme. Kako bi ispunili zahtjev za poboljšane uvjete prasenja morate u prasilištu osigurati zatvoreno gnijezdo površine najmanje 0,75 m² i visine najmanje 45 cm te obvezno postaviti **sustav grijanja s kontrolom temperature**.

Novorođena, odnosno sisajuća prasadi ima veće zahtjeve za toplinom od krmača, jer im temperatura tijela nakon poroda padne za 1,5°C do 2°C te se vrati u normalu za 24 sata, ako su toplinski uvjeti u prasilištu povoljni. Zato je važno u prvim satima života osigurati povoljnu toplinu okoliša te je za njih potrebno dodatno grijati prostor. Prasad toplinu čuva grupiranjem u skupine. Na

Slika: Primjer iz Finske (Izvor: Agencija za plaćanja)

Slika: termodaska u prasilištu s natkrivenim gnijezdom (Izvor: Savjetodavna služba)

temperaturu utječe vrsta poda. Temperatura, ovisno o kategoriji svinja uz optimalnu vlažnost zraka od 50% do 75%, iznosi za:

- sisajuću prasadi 28-34 °C
- odbijenu prasadi 20-28 °C
- tov od 25 do 50 kg 18 - 21 °C
- tov 50 – 110 kg 15-18 °C
- dojne krmače 16-18 °C
- suprasne krmače, nerastove 12-16°

Načini zagrijavanja prostora za prasadi su različiti:

- Viseće električne infralampe najčešće se koriste kao izvor energije za grijanje prasadi. Prednost im je u tome što se podizanjem lako regulira toplina. Visina lampe iznad poda trebala bi biti oko 50 cm. Zbog uštede energije i rasipa topline preporučuje se izgradnja zatvorenog dijela boksa za prasadi. Jačina infralampi s kojima se to postiže obično je od 150 W u zatvorenom dijelu do 250 W bez zatvorenog dijela boksa.

- Toplom vodom zagrijavaju se podovi na kojima boravi prasadi. Prednost takvog načina jest u tome što se kao izvor energije mogu koristiti različiti otpadni materijali iz domaćinstva, ali početna su ulaganja vrlo velika.
- Termodaskama na struju kao sastavnim dijelom poda s ugrađenim termostatom za regulaciju topline također je moguće zagrijavati podove, pri čemu strujni kablovi trebaju biti izolirani i izvedeni tako da je onemogućen pristup životinjama.
- Postoje i drugi načini dogrijavanja - radijatori s toplom vodom ili zrakom, plinske lampe itd.

Regulacija temperature u objektu sukladno potrebama se regulira automatski ili ručno.

Zabranjeno rezanje repova

Rezanje repova kod prasadi i svinja u tovu počelo se primjenjivati kao mjera za sprečavanje pojave kanibalizma u tovu. Pojavi kanibalizma pogoduju intenzivna proizvodnja, suha prehrana, nedovoljne količine sirovih vlakana u krmnoj smjesi, nedostatak nekih mikroelemenata u hrani, pljesniva hrana i nedostatna ventilacija te nedostatak „igračaka za zanimaciju svinja“.

Slika: „igračaka za zanimaciju svinja“ Finska (Izvor: Agencija za plaćanja)

Posljedica pojave kanibalizma su infekcije repova, smanjenje prirasta zbog stalnog uznemiravanja, a može i završiti uginućem jedinke koja je izložena grizenju od strane drugih životinja. Rezanje repova je zabranjeno, a kako bi se ispunio odabrani zahtjev zabrane rezanja repova potrebno je da najmanje 70% životinja u objektu ima neoštećene repove.

Kao dodatne mjere uvode se povećanje podne površine po jedinki, zatim se uvode različite stelje (sijeno, slama, zelena krma) za grickanje i zabavu svinja ukoliko je to tehnološki moguće. Kod rešetkastog poda gdje nije

moguća primjena stelje, moguće je smanjiti razmak između rešetki, jer i rešetke mogu dovesti do pojačane nervoze, posljedično tomu i kanibalizma.

Učinkovite mjere su uvođenje različitih igračaka za zabavu svinja, zatim visećih predmeta na lancima, a jedna od mjera koja se pokazala učinkovita je i regulacija svjetla u objektima kako bi se proizvodni uvjeti čim više približili normalnim prirodnim uvjetima. Ekstremna, odnosno dodatna mjera je izlučivanje agresivnih životinja iz uzgoja.

3. PODRUČJE DOBROBITI – POBOLJŠANI UVJETI SMJEŠTAJA

Povećanje podne površine za 10%

U praksi su objekti često prenapučeni. U takvim uvjetima životinje često žive na rubu prihvatljivih uvjeta. Kroz mjeru povećanja slobodne podne površine za najmanje 10%, životinjama se pružaju kvalitetniji uvjeti koji pozitivno utječu na njihovu fizičku i psihičku dobrobit (udobnost) životinja.

4. PODRUČJE DOBROBITI – PRISTUP NA OTVORENO

Pristup ispustu

Korištenje ispusta nije obavezno i vrlo se rijetko koristi u intenzivnom svinjogojstvu. Međutim, omogućavanjem kretanja životinjama pozitivno utječemo na poboljšanje zdravstvenog statusa životinja, ponajprije na lokomotorni i dišni sustav.

Za korištenje ovog tipa operacije svinjama morate omogućiti stalan ili povremen pristup otvorenom ispustu najmanje 2 puta tjedno u trajanju od najmanje 2 sata.

Slika: Izvor Hrvatska poljoprivredna agencija

Slika: Izvor Hrvatska poljoprivredna agencija

POPIS PODRUČJA DOBROBITI, ZAHTJEVA I OBEVEZA PREMA KATEGORIJI ŽIVOTINJA U SVINJOGOJSTVU

ODBIJENA PRASAD

TABLICA 4. POPIS OBEVEZA/ZAHTJEVA PREMA PODRUČJU DOBROBITI ZA ODBIJENU PRASAD S IZNOSIMA POTPORE

PODRUČJE DOBROBITI	ZAHTJEV	OBEVEZA	IZNOS POTPORE u € po UG
Poboljšana skrb	Zabranjeno rezanje repova	najmanje 70% životinja mora imati neoštećene repove	20,77
Poboljšani uvjeti smještaja	Povećanje podne površine za 10%	do 10 kg žive vage – 0,16 m ² , od 10 do 20 kg žive vage 0,22 m ²	6,86

KRMAČE I NAZIMICE

TABLICA 5. POPIS OBVEZA/ZAHTJEVA PREMA PODRUČJU DOBROBITI ZA KRMAČE I NAZIMICE S IZNOSIMA POTPORE

PODRUČJE DOBROBITI	ZAHTJEV	OBVEZA	IZNOS POTPORE u € po UG
Poboljšana hranidba- oba zahtjeva su obvezna	Plan hranidbe	izrada dnevnih, mjesečnih i godišnjih planova hranidbe	*
	Kontrola plijesni i mikotoksina	analiza krmiva na zearalenon i deoksinivalenol minimalno dva puta godio dva	19,74
Poboljšana skrb	Poboljšani uvjeti prasenja	Prasiliste mora imati zatvoreno gnijezdo površine najmanje 0,75 m ² i visine najmanje 45 cm. Obvezno postaviti sustav grijanja s kontrolom temperature	29,54
Poboljšani uvjeti smještaja	Povećanje podne površine za 10%	od 10 do 39 grla - 1,8 m ² , 40 i više grla 1,65 m ²	43,81
Pristup na otvoreno	Pristup ispustu	Površina ispusta mora biti najmanje 1,3 m ² po životinji; pristup ispustu je najmanje 2 puta tjedno u trajanju od najmanje 2 sata.	84,66

*iznos se ne isplaćuje po UG, već kao **godišnji iznos (paušal) od 65,13 eura** neovisno o broju UG

SVINJE ZA TOV

TABLICA 6. POPIS OBVEZA/ZAHTJEVA PREMA PODRUČJU DOBROBITI ZA SVINJA ZA TOV S IZNOSIMA POTPORE

PODRUČJE DOBROBITI	ZAHTJEV	OBVEZA	IZNOS POTPORE u € po UG
Poboljšana skrb	Zabranjeno rezanje repova	najmanje 70% životinja mora imati neoštećene repove	6,09
Poboljšani uvjeti smještaja	Povećanje podne površine za 10%	Vidi tablicu 6.a	4,32
Pristup na otvoreno	Pristup ispustu	Površina ispusta mora biti najmanje 0,55 m ² po tovljeniku; pristup ispustu je najmanje 2 puta tjedno u trajanju od najmanje 2 sata.	18,09

Slika: Izvor Hrvatska poljoprivredna agencija

TABLICA 6.A

ŽIVA VAGA SVINJE (kg)	NAJMANJA PODNA POVRŠINA PO ŽIVOTINJI (m ²)
Više od 20 do najviše 30	0,33
Više od 30 do najviše 50	0,44
Više od 50 do najviše 85	0,60
Više od 85 do najviše 110	0,71
Više od 110	1,10

14.1.3. DOBROBIT ŽIVOTINJA U PERADARSTVU

Kod operacije dobrobit životinja u peradarstvu (DŽP) moguće je ostvariti potporu za sljedeće kategorije životinja:

- brojleri
- nesilice
- purani.

KOJI JE MINIMALNI BROJ UG POTREBAN ZA OSTVARIVANJE POTPORE KOD OVOG TIPA OPERACIJE?

Kod ovog tipa operacije minimalni broj uvjetnih grla za koje možete ostvariti potporu iznosi 5 UG. S obzirom na to da jedan brojler predstavlja 0,007 UG, jedna nesilica predstavlja 0,014 UG, a jedan puran 0,03 UG, da bi ostvarili potporu morate imati najmanje 715 brojlera ili 358 nesilica ili 167 purana.

Podatke o broju peradi dostavljate u Registar farmi svakog prvog u mjesecu na obrascu Zahtjev za promjenu podataka u Registru farmi - dodatni podaci.

Slika: Izvor Hrvatska poljoprivredna agencija

KOJA SU PODRUČJA DOBROBITI U PERADARSTVU?

1. PODRUČJE DOBROBITI – POBOLJŠANA SKRB

Poboljšana skrb za jednodnevne piliće i jednodnevne puriće

Postavlja se papir namijenjen za perad koji je resorptivan, jer se pilići i purići po stelji teško kreću te im je samim tim i otežan dolazak do hrane i vode. Istovremeno postavljeni papir omogućava stavljanje hrane po podu koja je pilićima i purićima dostupnija, a i omogućeno im je čeprkanje po papiru i prirodno ponašanje.

Obveza je tijekom prvih tjedan dana, za jednodnevne piliće i puriće, na područje za hranidbu postaviti papir gramature od najmanje 110 gr/m².

Slika: Izvor Hrvatska poljoprivredna agencija

Zabranjeno skraćivanje kljunova

Kada su životinje smještene u velikim skupinama, čest je slučaj međusobnog kljucanja, a u krajnjim slučajevima i pojave kanibalizma. Glavni razlog pojave kanibalizma kod peradi je manjak proteina u hranidbi. Isto tako kanibalizam se javlja u krajnje vlažnim i toplim peradnjacima, uz intenzivnu prisutnost prašine i velikog broja životinja po površini, kod manjka prečki, prostora za hranjenje ili neodgovarajuće ventilacije.

Uobičajena je praksa da se peradi skraćuju kljunovi (debikacija), kako ne bi mogli kljucati jedni druge i to najkasnije do dobi od 10 dana.

Bez obzira na skraćivanje kljunova u vrlo ranoj dobi (od prvog do najkasnije desetog dana), postupak uzrokuje bol i fiziološki stres, a kod dijela životinja mogu se pojaviti i složeniji problemi sa smanjenom mogućnošću uzimanja hrane i vode. S obzirom na navedeno stanje kod životinja (bol, fizički stres, smanjena mogućnost uzimanja hrane i vode), koje može biti uzrokovano debikacijom, ovom se mjerom potiče neskracivanje kljunova kod životinja bez obzira na dob.

Kako bi se očuvali kljunovi i kako bi se spriječila pojava kanibalizma potrebno je izbalansirati hranidbu kod peradi, povećati površinu po životinji, povećati dužinu prečki, povećati broj gnijezda po nesilici, dodati stelju koja omogućuje kljucanje i čeprkanje, omogućiti dostatan broj hranilica i pojilica te poboljšati ventilaciju u peradnjaku.

2. PODRUČJE DOBROBITI – POBOLJŠANI UVJETI SMJEŠTAJA

Povećanje podne površine za 10% (NESILICE - OBOGAĆENI KAVEZI)

Kod nesilica držanih u obogaćenim kavezima, povećanje podne površine dovodi do smanjene agresivnosti životinja koja se manifestira kanibalizmom, kljucanjem jaja i perja, međusobnim ozljeđivanjem i napadanjem. U povećanom prostoru nesilice imaju veću mogućnost iskazivanja prirodnog ponašanja koje je u uskoj vezi s dobrobiti životinja. Visoka gustoća naseljenosti životinja po jedinici smještajnog prostora jedan je od glavnih problema njihove dobrobiti, a iz njega proizlaze i drugi problemi, primjerice lošija kvaliteta zraka i stelje u peradnjacima.

Smanjenje gustoće naseljenosti (BROJLERI, NESILICE – ALTERNATIVNI UZGOJ, PURANI)

Visoka gustoća naseljenosti životinja po jedinici smještajnog prostora jedan je od glavnih problema njihove dobrobiti, a iz njega proizlaze i drugi problemi, primjerice lošija kvaliteta zraka i stelje u peradnjacima. Osim kontrole zdravstvenog stanja tijekom proizvodnje potrebno je i omogućiti životinjama prirodno ponašanje te smanjenje fiziološkog stresa. Smanjenjem gustoće naseljenosti objekta doći će do smanjenja agresivnih ponašanja u vidu kljucanja perja, kanibalizma te međusobnog ozljeđivanja.

Smanjenje broja nesilica po gnijezdu

U velikim jatima, a posebice u periodu vrha nesivosti dolazi do borbe za mjesto u gnijezdu što dovodi do ozljeđivanja kokoši, oštećenja jaja, a u konačnici i do povećanja broja podnih jaja. Suprotno tome, ukoliko smanjimo broj kokoši po gnijezdu dajemo kokošima mogućnost traženja njima najpovoljnijeg mjesta za leženje (gnijezda), što svakako spada u aktivnosti u skladu s etološkim potrebama i povećanja dobrobiti nesilica.

Dodatne prečke

Jedno od osnovnih prirodnih ponašanja kokoši je sjedenje na prečkama tijekom noći. Manjak mjesta na prečkama uzrokuje povećanje frustracije životinja i smanjuje dobrobit. Također gužva na prečkama može izazvati padove životinja što dovodi do loma kostiju ili sličnih ozljeda. Ukoliko nema dovoljno mjesta na prečki kokoši mogu koristiti druge dijelove peradnjaka za sjedenje kao npr. metalne dijelove iznad sustava za hranjenje i napajanje što može dovesti do onečišćenja hrane i vode.

Slika: Izvor Hrvatska poljoprivredna agencija

Postavljanjem dodatnih prečki omogućava se nesmetano sjedenje kokoši na prečkama što spada u poticanje prirodnog ponašanja.

3. PODRUČJE DOBROBITI – PRISTUP NA OTVORENO

Povećanje površine ispusta (PURANI)

U prenapučenim nastambama u intenzivnoj proizvodnji za purane ne postoji mogućnost istraživanja okoliša, traženja hrane, sjedenja na prečkama, odnosno oblikovanja prirodnog ponašanja. Intenzivan uzgoj temelji se na proizvodnji velikog broja životinja na ograničenom prostoru. Naime, u takvom okolišu ne postoji mogućnost zadovoljenja optimalnih bioloških potreba purana, što se posljedično odražava na njihovu dobrobit. Stoga se nameće potreba modifikacije pojedinih postupaka u intenzivnoj proizvodnji kao što je ispust, koji omogućava puranima traženje hrane, čeprkanje i prirodno ponašanje.

POPIS PODRUČJA DOBROBITI, ZAHTJEVA I OBEZA PREMA KATEGORIJI ŽIVOTINJA U PERADARSTVU

BROJLERI

TABLICA 7. POPIS OBEZA/ZAHTJEVA PREMA PODRUČJU DOBROBITI ZA BROJLERE S IZNOSIMA POTPORE

PODRUČJE DOBROBITI	ZAHTJEV	OBEZA	IZNOS POTPORE u € po UG
Poboljšana skrb	Poboljšana skrb za jednodnevne piliće	postavljanje papira gramature od najmanje 110 gr/m ² na područje za hranidbu tijekom prvih tjedan dana	1,30
Poboljšani uvjeti smještaja	Smanjena gustoća naseljenosti	dozvoljena je gustoća od najviše 30 kg/m ²	7,19

NESILICE

TABLICA 8. POPIS OBEZA/ZAHTJEVA PREMA PODRUČJU DOBROBITI ZA NESILICE S IZNOSIMA POTPORE

PODRUČJE DOBROBITI	ZAHTJEV	OBEZA	IZNOS POTPORE u € po UG
Poboljšana skrb - ovaj zahtjev se mora kombinirati sa jednim od prva tri zahtjeva za poboljšane uvjete smještaja	Zabranjeno skraćivanje kljunova	niti jedna nesilica ne smije imati skraćeni kljun	23,13
Poboljšani uvjeti smještaja	Povećanje podne površine za 10%	u kavezu po nesilici mora biti najmanje 660 cm ² korisne površine (bez gnijezda)	40,44
	Smanjena gustoća naseljenosti	dozvoljena je gustoća od najviše 8 nesilica po m ² korisne površine (bez gnijezda)	
	Smanjeni broj nesilica po gnijezdu	dozvoljeno je najviše 6 nesilica na jedno gnijezdo ili osigurati 1m ² površine gnijezda za najviše 118 nesilica	
	Dodatne prečke	osigurati po nesilici prečke dužine od najmanje 20 cm	0,32

Slika: Izvor Hrvatska poljoprivredna agencija

PURANI

TABLICA 9. POPIS OBVEZA/ZAHTJEVA PREMA PODRUČJU DOBROBITI ZA PURANE S IZNOSIMA POTPORE

PODRUČJE DOBROBITI	ZAHTJEV	OBVEZA	IZNOS POTPORE u € po UG
Poboljšana skrb	Poboljšana skrb za jednodnevne puriće	Postavljanje papira gramature 110 gr/m ² na područje za hranidbu tijekom prvih tjedan dana	0,69
Poboljšani uvjeti smještaja	Smanjena gustoća naseljenosti	dozvoljena je gustoća od najviše 47,7kg/m ² (22,5 kg/m ² za alternativni uzgoj)	21,60
Pristup na otvoreno	Povećanje površine ispusta	osigurati ispust od najmanje 5m ² po puri	2,46

KAKO SE PROVODI KONTROLA NA TERENU PREMA ZAHTJEVIMA?

Mjere se financiraju dijelom iz Europskog poljoprivrednog fonda za ruralni razvoj (EPFRR), a dijelom iz nacionalnog proračuna. EU sredstva kao i sredstva Republike Hrvatske su novci poreznih obveznika koji žele znati jesu li potpore utrošene namjenski i sukladno svim propisanim obvezama.

Republika Hrvatska propisuje provedbu pojedinih mjera te je istovremeno odgovorna za kontrolu utrošenih sredstava i praćenje provedbe Programa ruralnog razvoja Republike Hrvatske za razdoblje 2014.-2020. U protivnom, jednako kao što se mora sankcionirati korisnik koji ne provodi mjeru sukladno Pravilniku o provedbi izravne potpore i IAKS mjera ruralnog razvoja, tako bi i Republika Hrvatska bila sankcionirana ako se ne bi provodila kontrola propisanih obveza.

Kontrola na terenu obavlja se prije isplate u vrijeme kada se većina uvjeta može provjeriti.

Plan hranidbe – kontrolor provjerava imate li izrađen Plan hranidbe i je li Savjetodavna služba na njega dala suglasnost te jeste li popunili obrazac evidencije (navedene dokumente morate dostaviti na uvid podružnici Agencije za plaćanja do 31.12. tekuće godine).

Kontrola plijesni i mikotoksina – kontrolor provjerava imate li dokaz o provedenoj analizi krmiva na aflatoksin ili zearalenon i deoksinivalenol u ovlaštenom laboratoriju (analizu je potrebno napraviti najmanje dva puta godišnje), na način da se traži na uvid potvrda o uzorkovanju i/ili rezultati analize te uvid u propisane evidencije (navedene dokumente morate dostaviti na uvid podružnici Agencije za plaćanja do 31.12. tekuće godine).

Povećanje podne površine za 10% - kontrolor provjerava jeste li osigurali najmanju propisanu podnu površinu po grlu/ kljunu na način da izmjeri metrom podnu površinu na kojoj se nalaze životinje ili pregledom tehničke dokumentacije, prebroji grla te izračuna kvadraturu. Kod peradi izmjeri podnu površinu kaveza bez hranilica, pojilica i prepreka te utvrdi broj peradi u kavezu i nakon toga izračuna površinu. Sve fotografira i po potrebi komentira te vrši uvid u propisani obrazac vođenja evidencije.

Obogaćivanje ležišta – kontrolor provjerava jeste li obogatili ležište za životinje sa najmanjom propisanom količinom stelje/slame dnevno po životinji, postavili madrac ili gumene podloge na minimalno 25% površine na način da uzme vašu izjavu te izvrši neposredni uvid prostora gdje se drže životinje kao i uvid u propisane obrasce vođenja evidencije.

Držanje na ispaši – kontrolor provjerava držite li krave na ispaši, traje li ispaša najmanje 120 dana godišnje te je li provedena koprološka pretraga. Kontrolor će od vas tražiti da ga dovedete do stada na paši te sakupite životinje, prebrojati će ih i usporediti s brojem životinja upisanim u evidenciju. Također provjerava datum početka i po potrebi završetka paše. Ukoliko utvrdi da nisu sve životinje na paši, uzima vašu izjavu te upisuje zatečeni broj grla na paši. Morate imati popunjene propisane obrasce evidencije (navedene dokumente morate dostaviti na uvid podružnici Agencije za plaćanja do 31.12. tekuće godine).

Ispust – kontrolor provjerava držite li životinje na ispustu najmanje 150 dana godišnje (kod goveda), a kod svinja najmanje dva puta tjedno po minimalno dva sata – kontrolira se kao i kod ispaše (bez koprološke pretrage za goveda).

Zabranjeno rezanje repova – kontrolor utvrđuje ima li najmanje 70% životinja neoštećen rep. Na osnovu ukupne prasadi i one koja ima izgrizene repove utvrđuje poštivanje zahtjeva. Također provjerava evidenciju liječenih životinja i karencu, je li upisan zahvat na životinjama te vrši uvid u propisanu evidenciju.

Poboljšani uvjeti prasnjenja – kontrolor provjerava jeste li u prasilištu osigurali zatvoreno gnijezdo površine najmanje 0,75 m² i visine najmanje 45 cm te imate li postavljen sustav grijanja s kontrolom temperature. Dimenzije prostora gdje su organizirana gnijezda izmjeri metrom, mjernim uređajem, provjeri temperaturu objekta i temperaturu u gnijezdu, upisuje utvrđenu temperaturu te način na koji je osigurano grijanje u gnijezdu.

Kontrolor vrši uvid u propisanu evidenciju. U ovom slučaju obavezni ste voditi evidenciju o pregledu opreme za grijanje (barem jednom dnevno) na propisanom obrascu.

Poboljšana skrb za jednodnevne piliće i puriće – kontrolor provjerava jeste li tijekom prvih tjedan dana za jednodnevne piliće ili puriće na području za hranidbu postavili papir gramature od najmanje 110 gr/m² (uzima se vaša izjava, a kao dokaz možete priložiti fotografiju istog). Provjerava i račun za nabavljeni papir te deklaraciju iz koje se vidi gramatura. Također provjerava propisanu evidenciju te fotografira sve dostupne činjenice i upisuje komentare.

Dodatne prečke – kontrolor provjerava je li osigurano po nesilici najmanje 20 cm prečke, vašom izjavom, uvidom u propisanu evidenciju, neposrednom vizualnom provjerom, mjerenjem prečke, utvrđivanjem broja nesilica te izračunom. Sve dokumentira fotografijama i po potrebi komentira.

Smanjena gustoća naseljenosti – kontrolor provjerava gustoću naseljenosti koja ne smije biti veća od propisane, a temeljem vaše izjave te uvidom u evidenciju broja i kilaže peradi u trenutku kontrole na terenu. Osim toga mjeri objekt ili dio gdje se drži perad te izračunom utvrđuje prihvatljivost. Također provjerava propisane evidencije te sve dokumentira fotografijama i po potrebi upisuje komentare.

Zabranjeno skraćivanje kljunova - kontrolor provjerava pregledom peradi u objektu ili boksu jesu li skraćivani kljunovi. Također provjerava evidenciju liječenja životinja i karence kao i propisanu evidenciju koju morate voditi. Sve činjenice fotografira i po potrebi komentira.

Smanjeni broj nesilica po gnijezdu – kontrolor provjerava je li nesilicama u kavezu osigurano jedno gnijezdo na najviše 6 nesilica ili osiguran 1 m² gnijezda za najviše 118 nesilica, na način da izbroji organizirana gnijezda ili izmjeri dimenzije i broj gnijezda, utvrdi broj nesilica putem vaše izjave ili evidencije ili neposrednim brojanjem te izračuna broj nesilica po gnijezdu. Sve fotografira i po potrebi komentira.

SUFINANCIRANO SREDSTVIMA EUROSKE UNIJE
EUROPSKI POLJOPRIVREDNI FOND ZA RURALNI RAZVOJ – EUROPA ULAŽE U RURALNA PODRUČJA
PROGRAM RURALNOG RAZVOJA REPUBLIKE HRVATSKE ZA RAZDOBLJE 2014.– 2020.
- MJERA TEHNIČKA POMOĆ

Program
RURALNOG RAZVOJA

MINISTARSTVO POLJOPRIVREDE